

III

(Citi tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS ZONA

EBTA UZRAUDZĪBAS IESTĀDES LĒMUMS

Nr. 35/10/COL

(2010. gada 3. februāris),

ar kuru astoņdesmito reizi groza procesuālo un materiālo tiesību normas valsts atbalsta jomā, iekļaujot jaunu nodaļu par valsts atbalsta noteikumu piemērošanu sabiedriskajai apraidei

EBTA UZRAUDZĪBAS IESTĀDE ⁽¹⁾,

Eiropas Komisija (turpmāk tekstā – “Komisija”) 2009. gada 27. oktobrī publicēja Komisijas paziņojumu – Kopienas pamatnostādnes valsts atbalsta noteikumu piemērošanai sabiedriskajai apraidei ⁽⁵⁾.

NĒMOT VĒRĀ Līgumu par Eiropas Ekonomikas zonu ⁽²⁾ un jo īpaši tā 61.–63. pantu, kā arī 26. protokolu,

Komisijas paziņojums attiecas arī uz Eiropas Ekonomikas zonu.

NĒMOT VĒRĀ Nolikumu starp EBTA valstīm par uzraudzības iestādes un Tiesas izveidošanu ⁽³⁾ un jo īpaši tā 24. pantu un 5. panta 2. punkta b) apakšpunktu,

Jānodrošina EEZ valsts atbalsta normu vienāda piemērošana visā Eiropas Ekonomikas zonā.

TĀ KĀ:

Saskaņā ar Uzraudzības iestādes un Tiesas nolīguma 24. pantu Iestāde īsteno EEZ līguma noteikumus par valsts atbalstu.

Saskaņā ar EEZ līguma XV pielikuma beigu daļā iekļautās nodaļas “VISPĀRĪGA INFORMĀCIJA” II punktu Iestādei pēc apspriešanās ar Komisiju ir jāpieņem tiesību akti atbilstoši tiem, ko pieņēmusi Komisija,

Saskaņā ar Uzraudzības iestādes un Tiesas nolīguma 5. panta 2. punkta b) apakšpunktu Iestāde sniedz paziņojumus vai izdod vadlīnijas par EEZ līgumā regulētajiem jautājumiem, ja šis Līgums vai Uzraudzības iestādes un Tiesas nolīgums to skaidri paredz vai ja Iestāde to uzskata par nepieciešamu.

Iestāde apspriedās ar Eiropas Komisiju un EBTA valstīm, 2010. gada 26. janvārī sūtot vēstules par šo jautājumu (Nr. 543973, 543974 un 543997),

Valsts atbalsta jomā spēkā esošos procesuālos un materiālos noteikumus Iestāde pieņēma 1994. gada 19. janvārī ⁽⁴⁾.

IR PIENĒMUSI ŠO LĒMUMU.

⁽¹⁾ Turpmāk “Iestāde”.

⁽²⁾ Turpmāk “EEZ līgums”.

⁽³⁾ Turpmāk “Uzraudzības iestādes un Tiesas nolīgums”.

⁽⁴⁾ EEZ līguma 61. un 62. panta un Uzraudzības iestādes un Tiesas nolīguma 3. protokola 1. panta piemērošanas un interpretācijas pamatnostādnes, ko Iestāde pieņēma un izdeva 1994. gada 19. janvārī un kas to grozītajā redakcijā publicētas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* (turpmāk tekstā – “OV”) L 231, 3.9.1994., 1. lpp., un EEZ papildinājumā Nr. 32, 3.9.1994., 1. lpp. Turpmāk “Valsts atbalsta pamatnostādnes”. Valsts atbalsta pamatnostādņu atjauninātā versija ir publicēta Iestādes tīmekļa vietnē: <http://www.eftasurv.int/state-aid/legal-framework/state-aid-guidelines>.

I. pants

Valsts atbalsta pamatnostādnes groza, ieviešot jaunu nodaļu – Valsts atbalsta noteikumu piemērošana sabiedriskajai apraidei. Jaunā nodaļa ir iekļauta šā lēmuma pielikumā.

⁽⁵⁾ OV C 257, 27.10.2009., 1. lpp.

2. pants

Autentisks ir tikai teksts angļu valodā.

Briselē, 2010. gada 3. februārī

EBTA Uzraudzības iestādes vārdā –

priekšsēdētājs
Per SANDERUD

Kolēģijas loceklis
Kurt JÄGER

PIELIKUMS

VALSTS ATBALSTA NOTEIKUMU PIEMĒROŠANA SABIEDRISKAJAI APRAIDEI ⁽¹⁾

1. Ievads un darbības joma

1. Pēdējās trijās desmitgadēs apraides jomā ir notikušas būtiskas pārmaiņas. Konkurences vidi pamatos mainījuši monopoluzņēmumu likvidācija, jaunu dalībnieku veidošanās un straujie tehnoloģijas sasniegumi. Tradicionāli televīzijas apraidei bija ierobežota pieejamība. Kopš tās pirmsākumiem to pārsvarā nodrošināja valsts uzņēmumi, kuriem bija monopolstāvoklis, galvenokārt apraides frekvenču ierobežotas pieejamības un augsto piekļuves šķēršļu dēļ.
2. Tomēr XX gs. 70. gados ekonomikas un tehnoloģijas sasniegumi EBTA valstīm arvien vairāk darīja iespējamu citu uzņēmumu apraides atļaušanu. Tādēļ EBTA valstis ir nolēmušas radīt tirgū konkurences apstākļus. Tas patērētājam sniedz lielāku izvēli, jo kļuva pieejams lielāks papildu kanālu un jaunu pakalpojumu skaits; tāpat šajā nozarē tika veicināta spēcīgu Eiropas uzņēmumu, jaunu tehnoloģiju un plašāka plurālisma attīstība un pieaugums, kas nozīmē ne tikai papildu kanālu un pakalpojumu vienkāršu pieejamību. Padarot tirgū pieejamu konkurencei, EBTA valstis uzskatīja, ka ir jāsaglabā sabiedriskā apraide, tā nodrošinot vairāku nozaru aptveramību un apmierinot prasības un valsts politikas mērķus, ko privātie uzņēmumi pretējā gadījumā nespētu pienācīgi izpildīt.
3. Tajā pašā laikā arvien lielāka konkurence apvienojumā ar valsts finansētu uzņēmumu klātbūtni lika privātiem uzņēmumiem vērst Iestādes uzmanību uz pieaugošajām bažām par vienlīdzīgiem konkurences apstākļiem. Sūdzībās ir norādīts uz iespējamiem EEZ līguma 59. un 61. panta pārkāpumiem saistībā ar valsts finansējumu sabiedriskajām raidorganizācijām.
4. Iepriekšējā Valsts atbalsta pamatnostādņu ⁽²⁾ nodaļā par valsts atbalsta noteikumu piemērošanu sabiedriskajai apraidei pirmo reizi tika izstrādāts regulējums attiecībā uz valsts finansējumu sabiedriskajai apraidei. Tas Iestādei ir kalpojis kā labs pamats sabiedrisko raidorganizāciju finansēšanas lietu izskatīšanai.
5. Kopš tā laika tehnoloģiskās pārmaiņas ir pamatos mainījušas apraides un audiovizuālo tirgu. Ir radušās daudzas jaunas izplatīšanas platformas un tehnoloģijas, piemēram, digitālā televīzija, IPTV, mobilā televīzija un pieprasījuma video. Tirgū ienākot tādiem jauniem dalībniekiem kā tīkla operatori un interneta uzņēmumi, ir palielinājusies konkurence. Tehnoloģijas sasniegumi ir ļāvuši izveidoties arī jauniem mediju pakalpojumiem, piemēram, tiešsaistes informācijas pakalpojumiem un nelineāriem jeb pēc pieprasījuma sniegtiem pakalpojumiem. Audiovizuālo pakalpojumu sniegšanas jomā notiek saplūšana, un patērētāji arvien biežāk var saņemt dažādus pakalpojumus ar vienas un tās pašas platformas vai ierīces palīdzību, kā arī jebkuru atsevišķu pakalpojumu ar vairāku platformu vai ierīču palīdzību. Arvien plašākās patērētāju iespējas piekļūt plašsaziņas līdzekļu saturam ir veicinājušas audiovizuālo pakalpojumu dažādības palielināšanos un auditoriju sadrumstalošanos. Jaunās tehnoloģijas ir veicinājušas patērētāju lielāku līdzdalību. Tradicionālais pasīvais patēriņa modelis pakāpeniski ir kļuvis par aktīvas līdzdalības modeli un iespēju patērētājam kontrolēt saturu. Lai spētu risināt jaunus uzdevumus, gan sabiedriskās, gan privātās raidorganizācijas ir dažādojušas darbību, apgūstot jaunas izplatīšanas platformas un paplašinot savu pakalpojumu klāstu. Pavisam nesen šī sabiedrisko raidorganizāciju valsts finansēto darbību diversifikācija (piemēram, tiešsaistes saturs, īpaši interešu raidījumi) izraisīja vairākas sūdzības no citiem tirgus dalībniekiem, tostarp arī no izdevējiem.
6. Spriedumā *Altmark* lietā ⁽³⁾ Eiropas Savienības Tiesa (turpmāk tekstā – “Tiesa”) definēja nosacījumus, saskaņā ar kuriem kompensācija par sabiedriskiem pakalpojumiem nav uzskatāma par valsts atbalstu. Iestāde 2005. gadā pieņēma jaunu nodaļu par valsts atbalstu attiecībā uz kompensāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem ⁽⁴⁾ un iekļāva to valsts atbalsta pamatnostādņēs. Turklāt 2006. gadā Komisijas 2005. gada 28. novembra Lēmums 2005/842/EK par EK Līguma 86. panta 2. punkta piemērošanu valsts atbalstam attiecībā uz kompensāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem dažiem uzņēmumiem, kuriem uzticēts sniegt pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi ⁽⁵⁾, ir iekļauts EEZ līgumā kā tiesību akts, kas minēts EEZ līguma XV pielikuma 1.h punktā, kas pieņemts pie EEZ līguma

⁽¹⁾ Šī nodaļa atbilst Komisijas paziņojumam par valsts atbalsta noteikumu piemērošanu sabiedriskajai apraidei (OV C 257, 27.10.2009., 1. lpp.).

⁽²⁾ Pieņemts saskaņā ar 2004. gada 23. aprīļa Lēmumu Nr. 90/06/COL, ar kuru četrdesmit sesto reizi groza Procedūras un materiālo tiesību noteikumus valsts atbalsta jomā, ieviešot jaunu 24.C nodaļu – Valsts atbalsta noteikumu piemērošana sabiedriskajai apraidei (OV L 327, 13.12.2007., 21. lpp., un EEZ pielikumu Nr. 59, 13.12.2007., 1.lpp.).

⁽³⁾ Lietā C-280/2000, *Altmark Trans GmbH un Regierungspräsidium Magdeburg pret Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH (Altmark)*, 2003, ECR I-7747.

⁽⁴⁾ OV L 109, 26.4.2007., 44. lpp., un EEZ papildinājums Nr. 20, 26.4.2007., 1. lpp., pieejams arī Iestādes tīmekļa vietnē <http://www.eftasurv.int/?1=1&showLinkId=16997&1=1>.

⁽⁵⁾ OV L 312, 29.11.2005., 67. lpp.

ar 1. protokolu (turpmāk tekstā – “Lēmums 2005/842/EK”) (6). EBTA valstis pašlaik iekļauj Direktīvu 2007/65/EK (Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīva) (7), un EEZ audiovizuālās jomas regulējumā ir iekļauti arī jaunie mediju pakalpojumi.

7. Šo tirgus un tiesiskās vides pārmaiņu dēļ bija jāaktualizē nodaļa par valsts atbalsta noteikumu piemērošanu sabiedriskajai apraidei. Savā 2005. gada Valsts atbalsta rīcības plānā (8) Eiropas Komisija (turpmāk tekstā – “Komisija”) paziņoja, ka tā “pārskatīs savu Paziņojumu par valsts atbalsta noteikumu piemērošanu sabiedriskajai apraidei. Ir parādījušās jaunas problēmas saistībā ar sabiedriskās apraides darbības jomu, jo īpaši ņemot vērā jaunās digitālās tehnoloģijas un interneta pakalpojumu attīstību.”
8. Iestāde un EBTA valstis 2008. un 2009. gadā piedalījās Komisijas sabiedriskajā apspriešanās par 2001. gada Paziņojuma par valsts atbalsta noteikumu piemērošanu sabiedriskajai apraidei pārskatīšanu (9). Pamatojoties uz sabiedriskajās apspriešanās saņemtajiem komentāriem, pašreizējā nodaļā Komisijas un Iestādes tiesu prakse valsts atbalsta jomā ir apkopota tādā veidā, kas orientēts uz nākotni. Tajā precizēti principi, pēc kādiem Iestāde audiovizuālo pakalpojumu publiskajam finansējumam apraides jomā piemēro EEZ līguma 61. pantu un 59. panta 2. punktu (10), ņemot vērā norises tirgū un juridiskajā jomā. Šī nodaļa neskar iekšējā tirgus noteikumu un pamatbrīvību piemērošanu sabiedriskās apraides jomā.

2. Sabiedriskās apraides nozīme

9. Lai gan sabiedriskajai apraidei ir nepārprotama tautsaimnieciska nozīme, tā nav salīdzināma ne ar vienas citas tautsaimniecības nozares sabiedrisko pakalpojumu. Nav cita pakalpojuma, kam vienlaikus būtu piekļuve plašam sabiedrības lokam un kas tam nodrošinātu liela apjoma informāciju un saturu, tādējādi izplatot un ietekmējot gan individuālo, gan sabiedrisko viedokli.
10. Turklāt apraidi kopumā uztver kā ļoti uzticamu informācijas avotu un lielai iedzīvotāju daļai tā ir galvenais informācijas avots. Tādējādi tā bagātina sabiedrisko apspriešanu un rezultātā var nodrošināt to, ka visi pilsoņi zināmā mērā piedalās sabiedriskajā dzīvē. Šajā sakarā ļoti svarīgi ir tiesiskās aizsardzības līdzekļi, kas garantē apraides neatkarību saskaņā ar vārda brīvības vispārīgo principu, kas ietverts Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 10. pantā un kas ir vispārīgs tiesību princips, kura ievērošanu nodrošina Tiesa (11).
11. EEZ līgumā ir atzīta sabiedriskā pakalpojuma nozīme (12) kopumā, īpaši 59. panta 2. punktā, kurā teikts:

“Uz uzņēmumiem, kam uzticēti pakalpojumi ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi vai kas darbojas kā dalībvalstu fiskāli monopoli, attiecas šajā Līgumā ietvertie noteikumi, un jo īpaši noteikumi par konkurenci, ja šo noteikumu piemērojums *de iure* vai *de facto* netraucē veikt tiem uzticētos uzdevumus. Tirdzniecības attīstību nedrīkst ietekmēt tādā mērā, lai tā būtu pretrunā Līgumslēdzēju pušu interesēm.”

12. Sabiedriskās apraides nozīme sociālajā, demokrātiskajā un kultūras dzīvē tika atkārtoti apstiprināta EEZ līguma XI pielikuma 33. panta minētajā tiesību aktā (Padomes un dalībvalstu valdību pārstāvju 1999. gada 25. janvāra Padomes sanāksmē pieņemtā Rezolūcijā par sabiedrisko apraidi) (13), kas pieņemts ar 1. protokolu (turpmāk tekstā

(6) Apvienotās komitejas Lēmums Nr. 91/2006 (OV L 289, 19.10.2006., 31. lpp., un EEZ papildinājums Nr. 52, 19.10.2006., 24. lpp.), stājās spēkā 8.7.2006.

(7) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2007/65/EK (2007. gada 11. decembris), ar ko groza Padomes Direktīvu 89/552/EEK par dažu tādu televīzijas raidījumu veidošanas un apraides noteikumu koordinēšanu, kas ietverti dalībvalstu normatīvajos un administratīvajos aktos (OV L 332, 18.12.2007., 27. lpp.).

(8) COM(2005) 107 galīgā redakcija.

(9) OV C 320, 15.11.2001., 5. lpp. Šis paziņojums atbilst iepriekšējai nodaļai par valsts atbalsta noteikumu piemērošanu sabiedriskajai apraidei, ko Iestāde pieņēma 2004. gada 23. aprīlī, skatīt 2. zemsvītras piezīmi.

(10) Šajā nodaļā jēdziens “audiovizuālie pakalpojumi” attiecas uz audio un/vai audiovizuālā satura un citu blakusesošu pakalpojumu, piemēram, tiešsaistes informācijas pakalpojumu teksta formātā, lineāru un/vai nelineāru izplatīšanu. Šis “audiovizuālo pakalpojumu” jēdziens ir jānoskaidro no šaurākā “audiovizuālo mediju pakalpojumu” jēdziena, kā definēts Direktīvas 2007/65/EK (Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīva) 1. panta a) punktā.

(11) Lieta C-260/89, ERT, 1991, ECR I-2925.

(12) Šajā nodaļā jēdziens “audiovizuālie pakalpojumi” ir jāsaprot kā tāds, kas attiecas uz EEZ līguma 59. panta 2. punktā lietoto jēdzienu “pakalpojums ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi”.

(13) OV C 30, 5.2.1999., 1. lpp.

“Rezolūcija par sabiedrisko apraidi”⁽¹⁴⁾. Kā norādīts rezolūcijā par sabiedrisko apraidi, “dažādiem kanāliem un pakalpojumiem plaša sabiedriska piekļuve, kas ir brīva no diskriminācijas un pamatojas uz vienlīdzīgām iespējām, ir nepieciešams priekšnoteikums, lai izpildītu sabiedriskās apraides īpašo pienākumu.” Turklāt sabiedriskajai apraidei “jābūt tehnoloģiskā procesa ieguvējai”, jāsniedz “sabiedrībai jauno audiovizuālo un informācijas pakalpojumu un jauno tehnoloģiju labumi un jāveicina “profila attīstība un paplašināšana digitālajā laikmetā”. Arī “sabiedriskajai apraidei jābūt spējīgai turpmāk nodrošināt plašu programmu klāstu saskaņā ar tās uzdevumu, kā to nosaka dalībvalstis, lai uzrunātu sabiedrību kā veselumu; šajā sakarā sabiedriskā apraide drīkst censties sasniegt plašu auditoriju”.

13. Sabiedriskās apraides nozīmīgums kultūras izpausmju daudzveidības veicināšanā tika atzīts arī UNESCO 2005. gada Konvencijā par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu⁽¹⁵⁾. Konvencijā noteikts, ka puses var pieņemt “pasākumus, kuru mērķis ir veicināt plašsaziņas līdzekļu daudzveidību tās teritorijā”. Minētie pasākumi cita starpā var ietvert “pasākumus, kuru mērķis ir veicināt plašsaziņas līdzekļu daudzveidību, tostarp ar sabiedriskās raidorganizācijas palīdzību”⁽¹⁶⁾.
14. Šīs vērtības sabiedriskajā apraidē ir vienlīdz svarīgas arī laikā, kad jaunajā plašsaziņas līdzekļu vidē notiek straujas pārmaiņas. Tas tika uzsvērts arī Eiropas Padomes ieteikumos par plašsaziņas līdzekļu plurālismu un plašsaziņas līdzekļu satura daudzveidību⁽¹⁷⁾ un par sabiedrisko pakalpojumu plašsaziņas līdzekļu lomu informācijas sabiedrībā⁽¹⁸⁾. Pēdējā ieteikumā Eiropas Padomes dalībvalstis tiek arī aicinātas “garantēt sabiedriskos plašsaziņas līdzekļus (. . .) pārredzamā un atbildīgā veidā” un “nodrošināt sabiedriskajiem plašsaziņas līdzekļiem iespēju pilnvērtīgi un efektīvi reaģēt uz informācijas sabiedrības izvērštajiem uzdevumiem, ievērojot Eiropas elektronisko plašsaziņas līdzekļu vides divējādo sabiedrisko/privāto struktūru un pievēršot uzmanību jautājumiem, kas saistīti ar tirgu un konkurenci”.
15. Tajā pašā laikā un neraugoties uz iepriekš minēto, jānorāda, ka arī uz vairākām komerciālām raidorganizācijām attiecas sabiedrisko pakalpojumu prasības, tādējādi arī tām ir būtiska nozīme Rezolūcijas par sabiedrisko apraidi mērķu sasniegšanā, jo tās veicina plurālismu, bagātina kultūras un politisko diskusiju un paplašina programmu izvēli. Turklāt laikrakstu izdevējiem un citiem drukātiem plašsaziņas līdzekļiem arī ir svarīga loma sabiedrības objektīvas informēšanas un demokrātijas nodrošināšanā. Ņemot vērā, ka šie tirgus dalībnieki tagad konkurē ar raidorganizācijām internetā, visi šie komerciālo plašsaziņas līdzekļu pakalpojumu sniedzēji ir nobažījušies par iespējamo negatīvo ietekmi, kādu valsts atbalsts sabiedriskajām raidorganizācijām varētu radīt uz jaunu uzņēmējdarbības modeļu veidošanu. Kā minēts Direktīvā 2007/65/EK (Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīva), “privāto un valsts audiovizuālo mediju pakalpojumu sniedzēju līdzās pastāvēšana ir īpatnība, kas ir raksturīga Eiropas audiovizuālo mediju pakalpojumu tirgum”. Patiesi, kopējās interesēs ir saglabāt līdzsvarota publisko un privāto plašsaziņas līdzekļu piedāvājuma plurālismu arī pašreizējā dinamiskajā plašsaziņas līdzekļu vidē.

3. Juridiskais pamatojums

16. Piemērojot valsts atbalsta noteikumus sabiedriskajai apraidei, ir jāņem vērā vairāki atšķirīgi faktori. Valsts atbalsta novērtējuma pamatā ir EEZ līguma par valsts atbalstu 61. pants un EEZ līguma par noteikumu un konkurences noteikumu piemērošanu, jo īpaši attiecībā uz pakalpojumiem ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi, 59. panta 2. punkts. Nolīguma par Uzraudzības iestādes un tiesas izveidi 3. protokols (turpmāk tekstā – “3. protokols”) noteica reglamentu valsts atbalsta lietās.
17. EEZ līgumā nav ietverts “kultūras izņēmums”, kas būtu līdzīgs Līguma par Eiropas Savienības darbību 167. pantā (turpmāk tekstā – “LESD”) (bijušais EK līguma 151. pants) noteiktajam attiecībā uz kultūru atbalstam, kas paredzēts kultūrai, līdzīgi izņēmumam, kas minēts LESD 107. panta 3. punkta d) apakšpunktā (bijušais EK Līguma 87. panta 3. punkta d) apakšpunkts). Tomēr tas nenozīmē, ka izņēmuma piemērošana šādiem pasākumiem būtu izslēgta. Kā Uzraudzības iestāde to pieņēmusi citkārt, šādi atbalsta pasākumi var tikt apstiprināti, atsaucoties uz kultūru saskaņā ar EEZ līguma 61. panta 3. punkta c) apakšpunktu⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁴⁾ Rezolūcija par sabiedrisko apraidi tika iekļauta EEZ līgumā kā tiesību akts, ko līgumslēdzējas puses ņem vērā saskaņā ar Lēmumu Nr. 118/1999 (OV L 325, 21.12.2000., 33. lpp., un EEZ papildinājums Nr. 60, 21.12.2000., 423. lpp. (islandiešu) un 424. lpp. (norvēģu)), stājās spēkā 1.10.1999.

⁽¹⁵⁾ UNESCO Konvencija par kultūras izpausmju aizsardzību un veicināšanu tika parakstīta Parīzē 2005. gada 20. oktobrī. Pēc tam to ratificēja Norvēģija un pieņēma Islande.

⁽¹⁶⁾ UNESCO Konvencija par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu, 6. panta 1. punkts un 6. panta 2. punkta h) apakšpunkts.

⁽¹⁷⁾ Ministru komitejas Ieteikums CM/Rec(2007)2 dalībvalstīm par plašsaziņas līdzekļu plurālismu un plašsaziņas līdzekļu satura daudzveidību, kas pieņemts 2007. gada 31. janvārī ministru vietnieku 985. sanāksmē.

⁽¹⁸⁾ Ministru komitejas Ieteikums CM/Rec(2007)3 dalībvalstīm par sabiedrisko pakalpojumu plašsaziņas līdzekļu lomu informācijas sabiedrībā, kas pieņemts 2007. gada 31. janvārī ministru vietnieku 985. sanāksmē.

⁽¹⁹⁾ Piemēram, EBTA Uzraudzības iestādes 2009. gada 31. marta Lēmums Nr. 180/09/COL par atbalsta shēmām audiovizuālajiem darbiem un kinoscenāriju un izglītojošu pasākumu izstrādei (OV C 236, 1.10.2009., 5. lpp., un EEZ papildinājums Nr. 51, 1.10.2009., 17. lpp.). Skatīt arī Iestādes Valsts atbalsta pamatnostādņu nodaļu par valsts atbalstu kinematogrāfijas un citiem audiovizuālajiem darbiem, ko EBTA Uzraudzības iestāde pieņēmusi saskaņā ar 2008. gada 17. decembra Lēmumu Nr. 788/08/COL, ar kuru sešdesmit septiņi reizi groza procesuālo un materiālo tiesību noteikumus valsts atbalsta jomā, grozot pašreizējās nodaļas par atsauces un diskonta likmēm un par valsts atbalstu, ko piešķir garantiju veidā, un ieviešot jaunu nodaļu par nelikumīga un nesaderīga valsts atbalsta atgūšanu, par valsts atbalstu kinematogrāfijas un citiem audiovizuālajiem darbiem un par valsts atbalstu dzelzceļa uzņēmumiem, vēl nav publicēts, pieejams Iestādes tīmekļa vietnē: <http://www.eftasurv.int/?1=1&showLinkID=15643&1=1>.

18. Eiropas līmenī tiesisko regulējumu attiecībā uz "audiovizuālo mediju pakalpojumiem" koordinē Direktīva 2007/65/EK (Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīva). Finanšu pārredzamības prasības attiecībā uz publiskiem uzņēmumiem reglamentē tiesību akts, kas minēts EEZ līguma XV pielikuma 1.a punktā (Komisijas 2006. gada 16. novembra Direktīva 2006/111/EK) par dalībvalstu un publisku uzņēmumu finansiālo attiecību pārredzamību, kā arī par dažu uzņēmumu finanšu pārredzamību⁽²⁰⁾, kā pieņemts ar 1. protokolu (turpmāk tekstā – "Direktīva 2006/111/EK (Pārredzamības direktīva)")⁽²¹⁾.
19. Šos noteikumus "EBTA pilāra" ietvaros var interpretēt EBTA Tiesa un "Eiropas Savienības pilāra" ietvaros – Tiesa. Tāpat Iestāde ir pieņēmusi vairākas pamatnostādnes par valsts atbalsta noteikumu piemērošanu, kuras atbilst līdzīgiem paziņojumiem, ko izdevusi Komisija. Proti, Iestāde 2005. gadā pieņēma nodaļu par valsts atbalstu attiecībā uz kompensāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem, un 2006. gadā Lēmums 2005/842/EK tika iekļauts EEZ līgumā, precizējot EK līguma 59. panta 2. punktā minētās prasības. Lēmumu piemēro arī apraides jomā, ciktāl tiek izpildīti Lēmuma 2005/842/EK 2. panta 1. punkta a) apakšpunktā minētie nosacījumi⁽²²⁾.
- 4. EEZ līguma 61. panta 1. punkta piemērojamība**
- 4.1. *Sabiedrisko raidorganizāciju valsts finansējuma valsts atbalsta būtība*
20. Saskaņā ar EEZ līguma 61. panta 1. punktu valsts atbalsta koncepcija ietver šādus nosacījumus: a) ir notikusi valsts iejaukšanās vai iejaukšanās, izmantojot valsts līdzekļus; b) iejaukšanās spēj ietekmēt tirdzniecību starp Pusēm; c) atbalsts rada priekšrocību saņēmējam; d) tas rada vai draud radīt konkurences traucējumus⁽²³⁾. Valsts atbalsta esība jāvērtē objektīvi, ņemot vērā Tiesas un EBTA tiesas praksi.
21. Valsts iejaukšanās ietekme, nevis tās nolūks, ir izšķirīgs faktors jebkurā valsts atbalsta satura novērtējumā saskaņā ar EEZ līguma 61. panta 1. punktu. Sabiedriskās raidorganizācijas parasti finansē no valsts budžeta vai ar apraides iekārtu īpašnieku nodevas palīdzību. Konkrētos īpašos apstākļos valsts izdara kapitāla ieguldījumus sabiedrisko raidorganizāciju labā vai dzēsē parādus. Šie finanšu pasākumi parasti ir attiecināmi uz valsts iestādēm un saistīti ar valsts līdzekļu pārvietošanu⁽²⁴⁾.
22. Kopumā arī var uzskatīt, ka sabiedrisko raidorganizāciju valsts finansējums ietekmē Pušu savstarpējo tirdzniecību. Tiesa ir secinājusi: "Ja atbalsts, ko piešķir valsts vai ar valsts resursu palīdzību, stiprina uzņēmuma stāvokli salīdzinājumā ar citiem uzņēmumiem, kas konkurē Kopienas iekšējā tirdzniecībā, tad šis uzņēmums uzskatāms par tādu, kuru ir ietekmējis atbalsts."⁽²⁵⁾ Tas nepārprotami attiecas uz programmu tiesību pārņemšanu un pārdošanu, kas bieži vien notiek starptautiskā līmenī. Arī reklamātai to sabiedrisko raidorganizāciju gadījumā, kurām atļauts pārdot reklāmas laiku, ir pārrobežu ietekme, it īpaši viendabīgos valodu reģionos, kas pārsniedz valsts robežas. Turklāt komerciālo raidorganizāciju īpašuma struktūra var pārsniegt vienas EBTA valsts robežas. Savukārt internetā sniegtiem pakalpojumiem parasti ir globāls mērogs.
23. Attiecībā uz priekšrocības esību, Tiesa precizējusi *Altmark* lietā, kompensācija par sabiedriskajiem pakalpojumiem nav uzskatāma par valsts atbalstu, ja ir ievēroti četri kumulatīvi kritēriji. Pirmkārt, saņēmējam uzņēmumam jābūt reālam pienākumam pildīt sabiedrisko pakalpojumu saistības, un šīm saistībām jābūt skaidri definētām. Otrkārt, par parametriem, pēc kuriem aprēķina kompensācijas apjomu, jāvienojas iepriekš, ievērojot objektivitāti un pārredzamību. Treškārt, kompensācija nedrīkst pārsniegt izmaksas, kas nepieciešamas, lai izpildītu sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas saistības, ņemot vērā attiecīgos ieņēmumus un samērīgu peļņu. Visbeidzot, īpašā gadījumā, ja uzņēmums, kuram ir saistības sniegt sabiedriskos pakalpojumus, nav izvēlēts saskaņā ar līgumu piešķiršanas procedūru, kas ļautu izvēlēties pretendentu, kurš ir spējīgs sniegt šos pakalpojumus par kopienai zemāko cenu, kompensācijas līmenis jānosaka, pamatojoties uz iespējamo izmaksu analīzi, kuras, pildot šīs saistības, varētu rasties tipiskam uzņēmumam, kas tiek veiksmīgi vadīts un atbilstoši nodrošināts, lai varētu izpildīt vajadzīgās sabiedrisko pakalpojumu prasības.

⁽²⁰⁾ OV L 318, 17.11.2006., 17. lpp.

⁽²¹⁾ Apvienotās komitejas Lēmums Nr. 55/2007 (OV L 266, 11.10.2007., 15. lpp., un EEZ papildinājums Nr. 48, 11.10.2007., 12. lpp.), stājās spēkā 9.6.2007.

⁽²²⁾ Saskaņā ar Lēmuma 2005/842/EK 2. panta 1. punkta a) apakšpunktu to piemēro atbalstam "kompensācijas veidā par sabiedriskajiem pakalpojumiem, ko piešķir uzņēmumiem, kuru gada apgrozījums pirms nodokļu nomaksas, ieskaitot visas darbības jomas, ir mazāks par 100 miljoniem euro divus finanšu gadus, pirms tika piešķirtas tiesības sniegt pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi, un ar gada kompensāciju par minētajiem pakalpojumiem, kas mazāka par 30 miljoniem euro".

⁽²³⁾ Skatīt spriedumu apvienotajās lietās T-309/04, T-317/04, T-329/04 un T-336/04, TV2/Danmark pret Komisiju (TV2), 2008, ECR II-2935, 156. punkts.

⁽²⁴⁾ Attiecībā uz to, ka licences maksas finansēšanu varētu kvalificēt kā valsts līdzekļus, skatīt spriedumu TV2 lietā, 158. un 159. punkts.

⁽²⁵⁾ Spriedums lietās C-730/79, *Philip Morris Holland* pret Komisiju, 1980, ECR 2671, 11. punkts; C-303/88, *Itālija* pret Komisiju, 1991, ECR I-1433, 27. punkts; C-156/98, *Vācija* pret Komisiju, 2000, ECR I-6857, 33. punkts.

24. Ciktāl šāds finansējums neatbilst iepriekš minētajiem nosacījumiem, tiek uzskatīts, ka tas piešķir selektīvu priekšrocību tikai dažām raidorganizācijām un tādējādi rada vai draud radīt konkurences traucējumus.
- 4.2. *Atbalsta veids – pastāvošs atbalsts pretstatā jaunam atbalstam*
25. Šodien EBTA valstīs pastāvošās finansējuma programmas ir izveidotas senāk. Tādēļ pirmām kārtām Iestādei jānosaka, vai šīs programmas uzskatāmas par “pastāvošu atbalstu” 3. protokola I daļas 1. panta 1. punkta nozīmē. Saskaņā ar šo nosacījumu “EBTA Uzraudzības iestāde, sadarbojoties ar dalībvalstīm, pastāvīgi pārskata visas atbalsta sistēmas, kas pastāv šajās valstīs. Tā iesaka šīm valstīm attiecīgus pasākumus, kas vajadzīgi EEZ līguma pakāpeniskai attīstībai vai darbībai”.
26. Atbilstīgi 3. protokola II daļas 1. panta b) punkta i) apakšpunktam pastāvošajā atbalstā ietilpst “. . . jebkāds atbalsts, kas pastāvēja pirms Līguma stāšanās spēkā attiecīgajās dalībvalstīs, t. i., atbalsta shēmas un individuāls atbalsts, kurš ieviests pirms EEZ līguma stāšanās spēkā un joprojām ir piemērojams”.
27. Atbilstīgi 3. protokola II daļas 1. panta b) punkta v) apakšpunktam pastāvošs atbalsts nozīmē arī “atbalstu, ko uzskata par pastāvošu atbalstu, jo ir iespējams konstatēt, ka tā ieviešanas laikā tas nav bijis atbalsts, bet pēc tam Eiropas Ekonomikas zonas attīstības dēļ, dalībvalstij neieviešot pārmaiņas, tas kļuvis par atbalstu”.
28. Saskaņā ar Tiesas praksi ⁽²⁶⁾ Iestādei jāpārbauda, vai tiesiskais regulējums, pēc kura piešķir atbalstu, ir vai nav mainījies kopš tā ieviešanas. Iestāde uzskata, ka, ņemot vērā visus elementus, kas saistīti ar apraides sistēmu konkrētajā EBTA valstī, vispiemērotākā ir atsevišķa pieeja katram gadījumam ⁽²⁷⁾.
29. Saskaņā ar tiesu praksi Gibraltāra lietā ⁽²⁸⁾ ne visas pastāvošā atbalsta izmaiņas uzskatāmas par pastāvošā atbalsta nomaiņu ar jaunu atbalstu. Saskaņā ar Vispārējās tiesas pausto “tikai tad, ja izmaiņas ietekmē sākotnējās shēmas faktisko būtību, šo shēmu pārveido par jaunu atbalsta shēmu. Ja jaunais elements ir nepārprotami nodalāms no sākotnējās shēmas, nevar būt runa par būtisku izmaiņu”.
30. Ņemot vērā minētos apsvērumus, Iestāde lēmumu pieņemšanas praksē parasti pārbaudīja, vai: a) sākotnējais sabiedrisko raidorganizāciju finansēšanas režīms ir pastāvošs atbalsts šā dokumenta 26. un 27. punktā minēto noteikumu izpratnē; b) turpmākās izmaiņas ietekmē sākotnējā pasākuma faktisko būtību (t. i., priekšrocības būtību vai finansējuma avotu, atbalsta mērķi, saņēmējus vai saņēmēju darbības jomu), vai arī šīs izmaiņas drīzāk ir tīri formālas vai administratīvas; un c) vai gadījumā, ja turpmākās izmaiņas ir būtiskas, tās ir nodalāmas no sākotnējā pasākuma un tādējādi tās var vērtēt atsevišķi, vai arī nav nodalāmas no sākotnējā pasākuma, un tādējādi sākotnējais pasākums kopumā ir pārveidots par jaunu atbalstu.

5. Valsts atbalsta saderīguma novērtējums saskaņā ar EEZ līguma 61. panta 3. punkta c) apakšpunktu

31. Lai gan kompensācijas sabiedriskajai apraidei parasti vērtē saskaņā ar EEZ līguma 59. panta 2. punktu, būtībā var piemērot arī EEZ līguma 61. panta 3. punktā norādītās atkāpes, ja ir izpildīti attiecīgie nosacījumi.
32. EEZ līgumā nav iekļauts tāds noteikums, kas atbilstu LESD 167. panta 4. punktam, kurā noteikts, ka, rīkojoties saskaņā ar citiem Līguma par Eiropas Savienības darbību noteikumiem, Komisijai ir pienākums ņemt vērā kultūras aspektus, īpaši, lai respektētu un veicinātu tās kultūras daudzveidību. Tajā arī nav ietverts izņēmums attiecībā uz kultūru, kā tas ir LESD 107. panta 3. punkta d) apakšpunktā, līdz ar to tas Komisijai atļauj uzskatīt kultūras veicināšanas atbalstu par saderīgu ar kopējo tirgu, ja šāds atbalsts neietekmē Kopienas tirdzniecības nosacījumus un konkurenci tiktāl, ka tas ir pretrunā vispārējām interesēm. Taču tas nenozīmē, ka valsts atbalsta noteikumu piemērošana neļautu ņemt vērā kultūras aspektus. EEZ līguma 31. protokola 13. pantā tiek atzīta vajadzība pastiprināt sadarbību kultūras jomā. Šajā sakarā jāatceras, ka Iestāde iedibināja lēmumu pieņemšanas praksi attiecībā

⁽²⁶⁾ Lieta C-44/93, *Namur-Les Assurances du Crédit SA* pret *Office National du Ducroire* un Beļģiju, 1994, ECR I-3829.

⁽²⁷⁾ Skatīt, piemēram, Komisijas lēmumus šādās lietās: E 8/06, Valsts finansējums Flandrijas sabiedriskajai raidorganizācijai VRT (OV C 143, 10.6.2008., 7. lpp.); E 4/05, RTE un TNAG (TG4) valsts atbalsta finansējums (OV C 121, 17.5.2008., 5. lpp.); E 9/05, RAI abonentmaksas (OV C 235, 23.9.2005., 3. lpp.); E 10/2005, *France 2* un *France 3* abonentmaksas (OV C 240, 30.9.2005., 20. lpp.); E 8/05, Spānijas nacionālā sabiedriskā raidorganizācija RTVE (OV C 239, 4.10.2006., 17. lpp.); C 2/04, Nīderlandes sabiedrisko raidorganizāciju *ad hoc* finansēšana (OV L 49, 22.2.2008., 1. lpp.); C 60/99, Komisijas 2003. gada 10. decembra Lēmums 2004/838/EK par valsts finansiālo atbalstu, ko piešķirusi Francija par labu kanāliem *France 2* un *France 3* (OV L 361, 8.12.2004., 21. lpp.); C 62/99, Komisijas 2003. gada 15. oktobra Lēmums 2004/339/EK par pasākumiem, ko īstenojusi Itālija par labu RAI SpA (OV L 119, 23.4.2004., 1. lpp.); NN 88/98, Ziņu kanāla divdesmit četras stundas bez reklāmas finansēšana ar BBC licenci (OV C 78, 18.3.2000., 6. lpp.); un NN 70/98, Valsts atbalsts sabiedriskās apraides kanāliem *Kinderkanal* un *Phoenix* (OV C 238, 21.8.1999., 3. lpp.).

⁽²⁸⁾ Apvienotās lietas T-195/01 un T-207/01, Gibraltāra valdība pret Komisiju (Gibraltārs), 2002, ECR II-2309.

uz valsts atbalstu filmu ražošanai un ar filmām saistītām darbībām, ka kinematogrāfijas un audiovizuālo darbu ražošana var tikt apstiprināta, atsaucoties uz kultūru, piemērojot EEZ līguma 61. panta 3. punkta c) apakšpunktu, ja vien pietiekami tiek ņemti vērā Komisijas izstrādātie kritēriji un ja šāda pieeja neatšķiras no Komisijas prakses pirms LESD 107. panta 3. punkta d) apakšpunkta pieņemšanas ⁽²⁹⁾.

33. Iestādes uzdevums ir izlemt par faktisko izņēmuma noteikuma piemērošanu EEZ līguma 61. panta 3. punktā un kā vērā jāņem kultūras aspekti. Jāatgādina, ka stingri jāpiemēro noteikumi, kas piešķir atbrīvojumu no valsts atbalsta aizlieguma. Tādējādi Iestāde uzskata, ka atkāpi par kultūru var piemērot tikai tajos gadījumos, kad kultūras produkts ir nepārprotami identificēts vai identificējams ⁽³⁰⁾. Turklāt, pēc Iestādes domām, kultūras jēdziens ir jāattiecinā tikai uz attiecīgā produkta saturu un būtību, nevis uz plašsaziņas līdzekli vai tā darbību kā tādu ⁽³¹⁾. Turklāt EBTA valsts izglītības un demokrātijas vajadzības ir aplūkojamas nošķirti no kultūras veicināšanas ⁽³²⁾.
34. Parasti valsts atbalsts sabiedriskajām raidorganizācijām nenoskir sabiedrības kultūras, demokrātiskās un izglītības vajadzības. Ja finansēšanas pasākuma konkrētais mērķis nav veicināt kultūras mērķu sasniegšanu, uz to parasti neattiecinā EEZ līguma 61. panta 3. punkta c) apakšpunktu par atbalstu kultūrai. Valsts atbalstu sabiedriskajām raidorganizācijām parasti sniedz kā kompensāciju par sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja uzdevuma izpildi un vērtē atbilstoši EEZ līguma 59. panta 2. punktam, pamatojoties uz šajā nodaļā izklāstītajiem kritērijiem.

6. Valsts atbalsta saderīguma novērtējums saskaņā ar EEZ līguma 59. panta 2. punktu

35. Saskaņā ar EEZ līguma 59. panta 2. punktu "uz uzņēmumiem, kam uzticēti pakalpojumi ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi vai kas darbojas kā dalībvalstu fiskāli monopoli, attiecas šajā Līgumā ietvertie noteikumi, un jo īpaši noteikumi par konkurenci, ja šo noteikumu piemērojums *de iure* vai *de facto* netraucē veikt tiem uzticētos uzdevumus. Tirdzniecības attīstību nedrīkst ietekmēt tādā mērā, lai tā būtu pretrunā Līgumslēdzēju pušu interesēm".
36. Tiesa ir konsekventi paudusi uzskatu, ka LESD 106. pantā (bijušais EK līguma 86. pants), kas atbilst EEZ līguma 59. pantam, runa ir par atrunu, un tādēļ tas jāinterpretē ierobežoti. Tiesa norāda – lai pasākums gūtu priekšrocības šādā izņēmuma gadījumā, ir nepieciešams, lai būtu izpildīti šādi nosacījumi:
- i) attiecīgajam pakalpojumam jābūt pakalpojumam ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi, un dalībvalstij tas skaidri jāformulē (definīcija) ⁽³³⁾;
 - ii) attiecīgajam uzņēmumam jābūt dalībvalsts tieši pilnvarotam izpildīt šādu pakalpojumu (pilnvarojums) ⁽³⁴⁾;
 - iii) Līguma konkurences noteikumu piemērošanā (šajā gadījumā – valsts atbalsta aizliegums) jānovērš konkrēto uzdevumu izpilde, kas uzdoti uzņēmumam, un atbrīvojums no šādiem noteikumiem nedrīkst ietekmēt tirdzniecības norisi tiktāl, ka tas būtu pretrunā Kopienas interesēm (proporcionalitātes kritērijs) ⁽³⁵⁾.

37. Sabiedriskās apraides īpašajā gadījumā iepriekš minētā pieeja jāpieņem, ņemot vērā Rezolūciju par sabiedrisko apraidi, kas attiecas uz "sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja misiju, ko piešķir, nosaka un organizē katra dalībvalsts" (definīcija un pilnvarojums) un paredz izņēmumu Līguma noteikumos attiecībā uz sabiedriskās apraides finansējumu

⁽²⁹⁾ Skatīt, piemēram, 2002. gada 20. februāra Lēmumu Nr. 32/02/COL, 2002. gada 18. septembra Lēmumu Nr. 169/02/COL, 2003. gada 29. oktobra Lēmumu Nr. 186/03, 2005. gada 15. jūlija Lēmumu Nr. 179/05/COL un 2006. gada 14. novembra Lēmumu Nr. 342/06/COL. Skatīt arī Iestādes Valsts atbalsta pamatnostādņu nodaļu par valsts atbalstu kinematogrāfijas un citiem audiovizuālajiem darbiem.

⁽³⁰⁾ Piemēram, Komisijas Lēmumi NN 88/98, BBC divdesmit četras stundas (OV C 78, 18.3.2000., 6. lpp.), NN 70/98, *Kinderkanal and Phoenix*, iepriekš citēts.

⁽³¹⁾ Piemēram, Komisijas Lēmums N 458/2004, Valsts atbalsts *Espacio Editorial Andaluza Holding sl.* (OV C 131, 28.5.2005., 12. lpp.).
⁽³²⁾ NN 70/98 *Kinderkanal and Phoenix*, iepriekš citēts.

⁽³³⁾ Lieta 172/80, *Zuechner*, 1981, ECR 2021.

⁽³⁴⁾ Lieta C-242/95, *GT-Link*, 1997, ECR 4449.

⁽³⁵⁾ Lieta C-159/94, *EDF and GDF*, 1997, ECR I-5815.

“tiklāt, cik šādu finansējumu piešķir raidorganizācijām sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju misijas izpildei . . un . . neietekmē tirdzniecības un konkurences noteikumus Kopienā, ciktāl tas būtu pretrunā kopejām interesēm, turklāt jāņem vērā šā sabiedriskā pakalpojuma misijas īstenošanas prasības” (proporcionalitāte).

38. Iestādei, balstoties uz EBTA valstu sniegtajiem pierādījumiem, ir jālemj par to, vai šie kritēriji ir izpildīti. Attiecībā uz apraides nozares sabiedrisko pakalpojumu uzdevuma definīciju Iestādei ir jāpārbauda acīmredzamas kļūdas (skatīt 6.1. iedaļu). Pēc tam Iestāde pārbauda, vai ir skaidrs pilnvarojums un vai tiek efektīvi uzraudzīta sabiedrisko pakalpojumu saistību izpilde (skatīt 6.2. iedaļu).
39. Veicot proporcionalitātes pārbaudi, Iestāde pārbauda, vai konkurences kropļojumu, ko rada sabiedrisko pakalpojumu kompensācija, var pamatot ar nepieciešamību sniegt sabiedrisko pakalpojumu un nodrošināt tā finansējumu. Iestāde izvērtē, īpaši – balstoties uz pierādījumiem, kas jāsniedz EBTA valstīm, vai pastāv pietiekamas garantijas, lai nepieļautu valsts finansējuma nesamērīgu ietekmi, pārmērīgu kompensāciju un šķērssubsidēšanu un nodrošinātu tirgus noteikumu ievērošanu sabiedrisko raidorganizāciju komerciālajās darbībās (skatīt 6.3. un turpmākās iedaļas).
40. Valsts atbalsta prasību izpildes analīzei ir jābūt balstītai uz katras valsts sistēmas raksturīgajām īpatnībām. Iestāde ir informēta par valstu apraides sistēmu un citu raksturīgu iezīmju atšķirībām EBTA valstu plašsaziņas līdzekļu pakalpojumu tirgos. Tādēļ, vērtējot valsts atbalsta sabiedriskajām raidorganizācijām saderību saskaņā ar 59. panta 2. punktu, katrs gadījums jāskata atsevišķi atbilstoši Komisijas un Iestādes praksei ⁽³⁶⁾ un pamatprincipiem, kas izklāstīti turpmākajās iedaļās.
41. Iestāde ņems vērā arī dažu EBTA valstu iespējamās grūtības piesaistīt vajadzīgo finansējumu, ja sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja izmaksas uz vienu iedzīvotāju citādi līdzīgos apstākļos ir augstākas ⁽³⁷⁾, vienlaikus ņemot vērā citu šajās EBTA valstīs esošo plašsaziņas līdzekļu iespējamās bažas.
42. Kā liecina Komisijas un Iestādes prakse, pasākums, kas neatbilst *Altmark* kritērijiem, būs jāanalizē saskaņā ar LESD 106. panta 2. punktu, respektīvi EEZ līguma 59. panta 2. punktu ⁽³⁸⁾.

6.1. Sabiedrisko pakalpojumu uzdevuma definīcija

43. Lai izpildītu 36. punkta i) apakšpunktā minēto noteikumu EEZ līguma 59. panta 2. punkta piemērošanai, ir jāizstrādā oficiāla sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja misijas definīcija. Vienīgi tad Iestāde ar pietiekamu juridisku noteiktību var novērtēt, vai ir piemērojama atkāpe saskaņā ar EEZ līguma 59. panta 2. punktu.
44. Sabiedrisko pakalpojumu uzdevuma definīcija ir EBTA valstu kompetencē, kuras var lemt valsts, reģionālā vai vietējā līmenī atbilstoši to valsts tiesību sistēmai. Vispār, īstenojot šo kompetenci, jāņem vērā Komisijas izstrādātais jēdziens “pakalpojumi ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi” (turpmāk tekstā – “VENP”).
45. Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju EBTA valstu pilnvaru definīcijai ir jābūt iespējami precīzai. Tā nedrīkst radīt šaubas par to, vai EBTA valsts grib sabiedrisko pakalpojumu uzdevumā iekļaut pilnvarotā uzņēmuma veikto konkrēto darbību. Bez skaidras un precīzas sabiedriskas raidorganizācijas saistību definīcijas Iestāde nevarētu pildīt savus pienākumus saskaņā ar EEZ līguma 59. panta 2. punktu un tādēļ nevarētu pieļaut atbrīvojumu atbilstīgi šim noteikumam.
46. To darbību skaidra noteikšana, uz kurām attiecas sabiedrisko pakalpojumu uzdevums, ir svarīga arī komerciālajām raidorganizācijām, lai tās varētu plānot savas darbības. Turklāt sabiedrisko pakalpojumu uzdevuma noteikumiem jābūt pietiekami precīziem, lai EBTA valstu iestādes varētu efektīvi kontrolēt to izpildi, kā aprakstīts nākamajā iedaļā.

⁽³⁶⁾ Skatīt, piemēram, Komisijas lēmumus šādās lietās: E 8/06, *State funding for Flemish public service broadcaster VRT* (OV C 143, 10.6.2008., 7. lpp.); E 4/05, *RTE un TNAG (TG4) valsts atbalsta finansējums* (OV C 121, 17.5.2008., 5. lpp.); E 3/05, *Atbalsts Vācijas sabiedriskajām raidorganizācijām* (OV C 185, 8.8.2007., 1. lpp.); E 9/05, *RAI abonentmaksas* (OV C 235, 23.9.2005., 3. lpp.); E 10/05, *France 2 un France 3 abonentmaksas* (OV C 240, 30.9.2005., 20. lpp.); E 8/05, *Spānijas nacionālā sabiedriskā raidorganizācija RTVE* (OV C 239, 4.10.2006., 17. lpp.); C2/04, *Nīderlandes sabiedrisko raidorganizāciju ad hoc finansēšana* (OV L 49, 22.2.2008., 1. lpp.). Skatīt arī EBTA Uzraudzības iestādes 2009. gada 8. jūlija Lēmumu Nr. 306/09/COL par Norvēģijas Apraides sabiedrību, kas pieejams Iestādes tīmekļa vietnē <http://www.efasurv.int/?1=1&showLinkID=16906&1=1>.

⁽³⁷⁾ Ar līdzīgiem sarežģījumiem var saskarties, ja sabiedriskā apraide ir paredzēta lingvistiskajām minoritātēm vai pielāgota vietējām prasībām.

⁽³⁸⁾ Komisijas Lēmums C 62/1999, RAI, 99. punkts, un C 85/2001, RTP, 158. punkts.

47. Tomēr, ievērojot apraides nozares īpašo būtību un nepieciešamību aizsargāt sabiedrisko raidorganizāciju redakcionālo neatkarību, kvalitātes definīciju, saskaņā ar kuru konkrētai raidorganizācijai uztic pienākumu nodrošināt plašu programmu klāstu un līdzsvarotu un daudzveidīgu apraides piedāvājumu, parasti uzskata par leģitīmu atbilstīgi 59. panta 2. punktam⁽³⁹⁾. Parasti uzskata, ka minētā definīcija atbilst mērķim apmierināt konkrētās sabiedrības demokrātiskās, sociālās un kultūras vajadzības un nodrošināt plurālismu, tostarp kultūras un valodu dažādību. Kā izklāstījusi Vispārējā tiesa, šāda plaši definēta sabiedrisko pakalpojumu uzdevuma leģitimitāte ir atkarīga no sabiedriskās raidorganizācijas piedāvāto pakalpojumu kvalitātes prasībām⁽⁴⁰⁾. Sabiedrisko pakalpojumu uzdevuma definīcija var arī atspoguļot pasākumu attīstību un dažādošanu digitālajā laikmetā un ietvert audiovizuālos pakalpojumus, kurus sniedz, izmantojot visas izplatīšanas platformas.
48. Attiecībā uz apraides nozares sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja definīciju Iestādes nozīme aprobežojas ar acīmredzamu kļūdu pārbaudīšanu. Iestāde neizlemj, kuras programmas jānodrošina un jāfinansē kā pakalpojums ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi, un neizskata konkrēta produkta būtību vai kvalitāti. Tomēr sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja misijas definīcija būtu acīmredzami kļūdaina, ja tā paredzētu darbības, kas neatbilst "katras sabiedrības demokrātiskajām, sociālajām un kultūras vajadzībām". Šāda nostāja parasti varētu būt, piemēram, reklāmas, elektroniskās tirdzniecības, televeikalu, maksas tālruņa numuru izmantošanas komerciālām loterijām⁽⁴¹⁾, sponsorēšanas vai tirdzniecības veicināšanas gadījumā. Turklāt acīmredzama kļūda varētu rasties, ja valsts atbalstu izmantotu, lai finansētu darbības, kas nenodrošina pievienoto vērtību attiecībā uz sabiedrības sociālo, demokrātisko un kultūras vajadzību apmierināšanu.
49. Šajā saistībā jāatgādina, ka sabiedrisko pakalpojumu uzdevumā tiek aprakstīti pakalpojumi, kurus sabiedrībai piedāvā vispārējās interesēs. Jautājumu par sabiedrisko pakalpojumu uzdevuma definēšanu nedrīkst sajaukt ar jautājumu par finansēšanas mehānismu, kas izraudzīts šo pakalpojumu nodrošināšanai. Tādējādi, lai gan sabiedriskās raidorganizācijas var veikt tādas komerciālas darbības kā reklāmas telpas pārdošana ieņēmumu nolūkos, šādas darbības nevar uzskatīt par sabiedrisko pakalpojumu uzdevuma sastāvdaļu⁽⁴²⁾.

6.2. Pilnvarojums un pārraudzība

50. Lai gūtu labumu no atbrīvojuma atbilstīgi EEZ līguma 59. panta 2. punktam, sabiedrisko pakalpojumu uzdevums ar oficiālu tiesību aktu (piemēram, likumu, līgumu vai saistošu darba uzdevumu) ir jāuztic vienam vai vairākiem uzņēmumiem.
51. Pilnvarojuma aktā(-os) precīzi jānorāda sabiedrisko pakalpojumu saistību būtība atbilstīgi šā dokumenta 6.1. iedaļai un jāparedz nosacījumi kompensācijas piešķiršanai, kā arī kārtība pārmērīgas kompensācijas nepieļaušanai vai atmakšēšanai.
52. Ja sabiedrisko pakalpojumu uzdevuma jomu paplašina, aptverot jaunus pakalpojumus, saskaņā ar EEZ līguma 59. panta 2. punktu attiecīgi jāpielāgo definīcija un pilnvarojuma akts(-i). Lai sabiedriskās raidorganizācijas varētu savlaicīgi reaģēt uz jauniem tehnoloģijas sasniegumiem, EBTA valstis var arī paredzēt, ka pilnvarojumu jaunam pakalpojumam sniedz pēc šā dokumenta 7. daļā minētās izvērtēšanas, pirms vēl formāli ir konsolidēts sākotnējais pilnvarojuma akts.
53. Tomēr nav pietiekami ar to, ka sabiedriskajai raidorganizācijai formāli tiek uzticēts sniegt precīzi definētu sabiedrisko pakalpojumu. Tāpat ir nepieciešams, lai šis sabiedriskais pakalpojums patiešām tiktu sniegts tā, kā paredzēts formālajā līgumā starp valsti un uzņēmumu, kuram tas uzticēts. Tādēļ ir vēlams, lai atbilstīga iestāde vai īpaši norīkota struktūra pārredzami un efektīvi pārraudzītu tā piemērošanu. Šādas par pārraudzību atbildīgas atbilstīgās iestādes vai struktūras nepieciešamība ir acīmredzama gadījumā, ja pilnvarotajam uzņēmumam tiek noteikti kvalitātes standarti. Iestāde nepieņem lēmumu par kvalitātes standartu izpildi – tai jābalstās uz EBTA valstu īstenotu piemērotu pārraudzību, piemērotu uzraudzību pār to, vai raidorganizācija pilda sabiedrisko pakalpojumu uzdevumu, tostarp ievēro kvalitātes standartus, kas paredzēti minētajā uzdevumā⁽⁴³⁾.
54. EBTA valstu kompetencē ir izvēlēties mehānismu, lai nodrošinātu sabiedrisko pakalpojumu saistību izpildes efektīvu pārraudzību, tādējādi ļaujot Iestādei veikt uzdevumus, kas paredzēti EEZ līguma 59. panta 2. punktā. Minētā uzraudzība varētu būt efektīva vienīgi tad, ja to īsteno no sabiedriskās raidorganizācijas vadības faktiski neatkarīga

⁽³⁹⁾ Lieta T-442/03, SIC pret Komisiju, 2008, ECR II-1161, 201. punkts, un spriedums TV2 lietā, citēts iepriekš, 122.–124. punkts.

⁽⁴⁰⁾ Saskaņā ar Vispārējās tiesas pausto kvalitātes kritēriji ir "pamatojums vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes apraides pakalpojumu pastāvēšanai valsts audiovizuālajā nozarē". "Nav pamata plaši definētam vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes apraides pakalpojumam, kurš atsakās no šo kvalitātes prasību ievērošanas par labu komercuzņēmumam raksturīgai rīcībai", skatīt T-442/03, SIC pret Komisiju, citēts iepriekš, 211. punkts.

⁽⁴¹⁾ Attiecībā uz to, kā saskaņā ar Direktīvu 2007/65/EK (Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīvu) komerciālas loterijas, tostarp maksas tālruņa numuru izmantošanu, kvalificē kā televeikalu vai reklāmu, skatīt lietu C-195/06 *Österreichischer Rundfunk (ORF)*, 2007, ECR I-8817.

⁽⁴²⁾ Skatīt spriedumu TV2 lietā, 107. un 108. punkts.

⁽⁴³⁾ Skatīt lietu "SIC pret Komisiju", iepriekš citēts, 212. punkts.

struktūra, kurai ir pilnvaras un vajadzīgie resursi un līdzekļi, lai regulāri veiktu uzraudzību, un kā rezultātā var noteikt atbilstošus tiesiskās aizsardzības līdzekļus, ciktāl tas nepieciešams, lai nodrošinātu sabiedrisko pakalpojumu saistību ievērošanu.

55. Ja nav pietiekamu un ticamu norāžu uz to, ka sabiedrisko pakalpojumu īsteno atbilstīgi pasūtījumam, Komisija nevar veikt savus pienākumus saskaņā ar EEZ līguma 59. panta 2. punktu un tādēļ nedrīkst pieļaut atbrīvojumu atbilstīgi šim noteikumam.

6.3. Sabiedriskās apraides finansējuma izvēle

56. Sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumi var būt kvantitatīvi vai kvalitatīvi, vai abējādi. Neatkarīgi no to veida tie var būt pamats kompensācijai, ja tie rada papildu izmaksas, kas parasti attiecīgajai raidorganizācijai nerastos.

57. Finansējuma shēmas var iedalīt divās plašās grupās: "finansējums no viena avota" un "jauktais finansējums". "Finansējums no viena avota" apvieno shēmas, kurās sabiedriskā apraide tiek finansēta vienīgi no valsts līdzekļiem neatkarīgi no tās veida. "Jauktā finansējuma" shēmas aptver plašu programmu klāstu, un kurām sabiedriskajām raidorganizācijām piešķir finansējumu, dažādi apvienojot valsts līdzekļus un komerciālas vai sabiedrisko pakalpojumu darbības ieņēmumus, piemēram, no reklāmas laika vai programmu pārdošanas un ieņēmumiem no maksas pakalpojumiem.

58. Kā noteikts Rezolūcijā par sabiedrisko apraidi, "Eiropas Kopienas dibināšanas līguma noteikumi neskar dalībvalstu kompetenci nodrošināt finansējumu sabiedriskajai apraidei (. .)". Tāpēc Iestādei principā nav iebildumu pret izvēli par labu jauktā finansējuma shēmai, nevis finansējumam no viena avota.

59. Lai gan EBTA valstis var brīvi izvēlēties sabiedriskās apraides finansēšanas līdzekļus, Iestādei saskaņā ar 59. panta 2. punktu jāpārbauda, vai valsts finansējums nesamērīgā veidā neietekmē konkurenci EEZ, kā minēts 37. punktā.

6.4. Valsts atbalsta novērtēšanas pārredzamības prasības

60. Valsts atbalsta novērtēšanai, ko veic Komisija, nepieciešama skaidra un precīza sabiedrisko pakalpojumu uzdevuma definīcija un skaidra un atbilstīga sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja darbību un komerciālu pakalpojumu sniedzēja darbību nodalīšana, tostarp skaidra uzskaites nodalīšana.

61. Sabiedrisko pakalpojumu darbības un komerciālu pakalpojumu darbības grāmatvedības uzskaites nodalīšana parasti jau tiek pieprasīta valsts līmenī, jo ir būtiski nodrošināt valsts līdzekļu izmantošanas pārredzamību un atbildību par to. Grāmatvedības uzskaites nodalīšana nodrošina līdzekli, ar ko pārbaudīt iespējamo šķērssubsidēšanu un aizstāvēt pamatotos kompensācijas maksājumus par uzdevumiem ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi. Vienīgi pamatojoties uz izmaksu un ieņēmumu pareizu sadalījumu, var noteikt, vai valsts finansējums patiešām aprobežojas ar sabiedrisko pakalpojumu uzdevuma izpildes neto izmaksām un tādējādi ir pieņemams atbilstīgi EEZ līguma 59. panta 2. punktam.

62. Direktīvā 2006/111/EK (Pārredzamības direktīva) ir noteikts, ka EBTA valstīm jāveic pārredzamības pasākumi attiecībā uz visiem uzņēmumiem, kuriem piešķirtas īpašas vai ekskluzīvas tiesības vai uzticēts sniegt pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi un kuri saistībā ar šiem pakalpojumiem saņem kompensāciju par sabiedriskiem pakalpojumiem jebkāda formā un veic arī citas darbības, proti, komerciālu pakalpojumu darbības. Šīs pārredzamības prasības ir šādas: a) iekšējie grāmatvedības konti, kas atbilst dažādām darbībām, piemēram, sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja un komerciālu pakalpojumu sniedzēja darbībām, ir nodalīti; b) tiek pareizi piešķirtas un sadalītas visas izmaksas un ieņēmumi, pamatojoties uz konsekventi ievērotiem un objektīvi pamatotiem izmaksu uzskaites principiem; un c) izmaksu uzskaites principi, pēc kuriem uztur nodalītos kontus, ir skaidri noteikti⁽⁴⁴⁾.

63. Šīs vispārējās pārredzamības prasības attiecas arī uz raidorganizācijām, kurām ir uzticēts sniegt pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi un kuras saistībā ar šiem pakalpojumiem saņem valsts kompensāciju un veic arī citas, komerciālu pakalpojumu darbības.

64. Apraides nozarē grāmatvedības uzskaites nodalīšana ieņēmumu sadaļā nerada īpašas problēmas. Šā iemesla dēļ Iestāde uzskata, ka ieņēmumu sadaļā apraides uzņēmumiem jāsniedz sīki izstrādāts pārskats par visu to ienākumu avotiem un apjomu, kas uzkrāti no sabiedrisko un komerciālo pakalpojumu darbību veikšanas.

65. Izmaksu sadaļā var ņemt vērā visus izdevumus, kas radušies saistībā ar sabiedrisko pakalpojumu darbību. Ja uzņēmums veic darbības, kas neietilpst sabiedrisko pakalpojumu darbības jomā, vērā var ņemt vienīgi izmaksas, kas saistītas ar sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu. Iestāde atzīst, ka sabiedriskās apraides nozarē izdevumu sadaļā grāmatvedības uzskaites nodalīšana var būt grūtāka. Tas ir tāpēc, ka jo īpaši tradicionālajā apraides jomā EBTA

⁽⁴⁴⁾ Direktīvas 2006/111/EK (Pārredzamības direktīva) 4. pants.

valstis var uzskatīt visu raidorganizācijas programmu klāstu par sabiedrisko pakalpojumu uzdevumu, vienlaicīgi pieļaujot to komerciālu izmantošanu. Citiem vārdiem, sabiedrisko pakalpojumu un komerciālo pakalpojumu darbības lielā mērā var finansēt ar tiem pašiem līdzekļiem, un izmaksas ne vienmēr ir samērīgi nodalāmas.

66. Izmaksas, kas raksturīgas komerciālu pakalpojumu darbībām (piemēram, reklāmas tirdzniecības izmaksas), vienmēr skaidri jānosaka un jāuzskaita atsevišķi. Turklāt sākotnējās izmaksas, ar kurām plānots segt gan sabiedrisko, gan komerciālo pakalpojumu darbības, vienlaikus samērīgi jāsadala sabiedrisko un komerciālo pakalpojumu darbībām, ja to ir iespējams veikt jēgpilnā veidā.
67. Citos gadījumos, kad vienus un tos pašus resursus izmanto sabiedrisko pakalpojumu un komerciālo pakalpojumu uzdevumu izpildei, kopīgās sākotnējās izmaksas jāsadala, pamatojoties uz uzņēmuma kopējo izmaksu atšķirībām ar komerciālo pakalpojumu darbībām un bez tām⁽⁴⁵⁾. Šādos gadījumos izmaksas, kuras ir pilnībā attiecināmas uz sabiedrisko pakalpojumu darbībām, bet kuras vienlaikus dod labumu arī komerciālo pakalpojumu darbībām, nav obligāti jāsadala vienmērīgi starp abām sfērām, un tās var pilnībā piešķirt sabiedrisko pakalpojumu darbībai. Šī nianse, kas atšķiras no pieejas, ko parasti izmanto citās sabiedrisko pakalpojumu nozarēs, ir skaidrojama ar sabiedriskās apraides nozares specifiku. Sabiedriskās apraides jomā neto ieguvumi no komerciālām darbībām, kas saistītas ar sabiedrisko pakalpojumu darbībām, ir jāņem vērā, lai aprēķinātu sabiedrisko pakalpojumu neto izmaksas un tādējādi samazinātu sabiedrisko pakalpojumu kompensācijas līmeni. Kopīgo izmaksu iegrāmatošana pie sabiedrisko pakalpojumu darbībām mazinās šķērssubsidēšanas risku.
68. Galvenais piemērs iepriekšējā punktā aprakstītajai situācijai varētu būt tādu raidījumu veidošanas izmaksas, kas attiecas uz raidorganizācijas uzdevumu sniegt sabiedriskos pakalpojumus. Šie raidījumi kalpo gan tam, lai izpildītu sabiedrisko pakalpojumu uzdevumu, gan lai piesaistītu auditoriju nolūkā pārdot reklāmas telpu. Tomēr praktiski nav iespējams pietiekami precīzi aprēķināt, kādā mērā raidījuma skatīšanās attiecas uz sabiedrisko pakalpojumu uzdevuma izpildi un kādā mērā tā rada reklāmas ieņēmumus. Šā iemesla dēļ pastāv risks, ka raidījumu veidošanas izmaksu sadalījums starp šīm divām darbības jomām būs patvaļīgs un tam nebūs jēgas.
69. Iestāde uzskata, ka finanšu pārredzamību var vēl vairāk palielināt, atbilstīgi nodalot sabiedrisko pakalpojumu un komerciālo pakalpojumu darbības sabiedriskās raidorganizācijas struktūras līmenī. Funkcionāla un strukturāla nodalīšana parasti jau pašā sākumā ļauj vieglāk izvairīties no komerciālu darbību šķērssubsidēšanas un nodrošināt iekšējo cenu noteikšanu un nesaistītu uzņēmumu darījumu principa ievērošanu. Tāpēc Iestāde aicina EBTA valstis kā paraugprakses formu apsvērt būtisku un nodalāmu komerciālo darbību funkcionālu un strukturālu nošķiršanu.

6.5. *Ļaušanas izmaksu princips un pārmērīga kompensācija*

70. Tā kā principā pakalpojumu ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi sniegšanai nav nepieciešama pārmērīga kompensācija, tā uzskatāma par nesaderīgu valsts atbalstu, kurš jāatmaksā valstij, ņemot vērā šajā iedaļā sniegtos precizējumus attiecībā uz sabiedrisko apraidi.
71. Iestāde vadās pēc apsvēruma, ka valsts finansējums uzņēmumam parasti ir nepieciešams sabiedrisko pakalpojumu uzdevuma izpildei. Tomēr, lai izturētu proporcionalitātes pārbaudi, parasti ir nepieciešams, lai valsts kompensācija nepārsniegtu sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja veicamā uzdevuma neto izmaksas, ņemot vērā arī citus tiešos vai netiešos ieņēmumus, kas radušies sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja uzdevumu izpildes rezultātā. Šā iemesla dēļ, nosakot sabiedrisko pakalpojumu neto izmaksas, tiek ņemti vērā neto ieguvumi no visām komerciālajām darbībām, kas saistītas ar sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu.
72. Uzņēmumi, kas saņem kompensāciju par sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu, kopumā var gūt samērīgu peļņu. Šajā peļņā ietilpst pašu kapitāla peļņas norma, kurā ņem vērā uzņēmuma risku vai tā neesību. Apraides nozarē sabiedrisko pakalpojumu uzdevumu bieži veic tādas raidorganizācijas, kas nav orientētas uz peļņu vai kam nav jāatlīdzina ieguldītais kapitāls un kas papildus sabiedriskajiem pakalpojumiem neveic citas darbības. Iestāde uzskata, ka šādās

⁽⁴⁵⁾ Tas ietver atsauci uz hipotētisko situāciju, kad komerciālo pakalpojumu darbība būtu jāpārtrauc; izmaksas, kas šādā gadījumā tiktu novērstas, ir to kopīgo izmaksu summa, kas attiecināmas uz komerciālo pakalpojumu darbību.

situācijās peļņas elementu nav pamata iekļaut kompensācijā par sabiedrisko pakalpojumu uzdevuma izpildi⁽⁴⁶⁾. Tomēr citos gadījumos, piemēram, kad īpašas sabiedrisko pakalpojumu saistības ir uzticētas komerciāliem uzņēmumiem, kuriem ir jākompensē tajos ieguldītais kapitāls, peļņu, kas veido godīgu atlīdzību par kapitālu, rēķinoties ar risku, var uzskatīt par adekvātu, ja tā ir pienācīgi pamatota un nepieciešama sabiedrisko pakalpojumu saistību izpildei.

73. Sabiedriskās raidorganizācijas var paturēt pārmērīgas kompensācijas gada summu, kas pārsniedz sabiedrisko pakalpojumu tīrās izmaksas (kā "sabiedrisko pakalpojumu rezerves"), tādā apjomā, kāds ir vajadzīgs, lai nodrošinātu finansējumu to sabiedrisko pakalpojumu saistību izpildei. Kopumā Iestāde uzskata, ka summu līdz 10 % no sabiedrisko pakalpojumu uzdevuma gada budžetā paredzētajiem izdevumiem var uzskatīt par vajadzīgu, lai novērstu izmaksu un ieņēmumu svārstību ietekmi. Pārmērīgā kompensācija, kas pārsniedz šo robežu, parasti ir jāatgūst bez nevajadzīgas kavēšanās.
74. Izņēmuma kārtā un ar pienācīgu pamatojumu sabiedriskajām raidorganizācijām var atļaut paturēt summu, kuras apjoms pārsniedz 10 % no raidorganizācijas gada budžeta izdevumiem, kas saistīti ar sabiedrisko pakalpojumu uzdevumu. Tas ir pieļaujams vienīgi tad, ja šī pārmērīgā kompensācija jau iepriekš ir īpaši un saistošā veidā paredzēta lieliem ārkārtas izdevumiem, kuri nepieciešami sabiedrisko pakalpojumu uzdevuma izpildei⁽⁴⁷⁾. Šādas skaidri paredzētas pārmērīgas kompensācijas izmantošanai jābūt ierobežotai arī laika ziņā atkarībā no tās mērķa.
75. Lai Komisija varētu pildīt savus pienākumus, EBTA valstis izstrādā noteikumus, saskaņā ar kuriem sabiedriskās raidorganizācijas var izmantot iepriekš minēto pārmērīgo kompensāciju.
76. Iepriekš minētā pārmērīgā kompensācija ir izmantojama vienīgi sabiedrisko pakalpojumu darbības finansēšanai. Komercdarbības šķērssubsidēšana nav pamatota un ir uzskatāma par nesaderīgu valsts atbalstu.

6.6. Finanšu kontroles mehānismi

77. EBTA valstis izveido piemērotus mehānismus, lai nodrošinātu, ka netiek maksāta pārmērīga kompensācija saskaņā ar 72.–76. punkta noteikumiem. Tās nodrošina valsts finansējuma izmantošanas regulāru un efektīvu kontroli, lai novērstu pārmērīgu kompensāciju un šķērssubsidēšanu un rūpīgi pārbaudītu "sabiedrisko pakalpojumu rezervju" līmeni un izmantojumu. EBTA valstu kompetencē ir izvēlēties attiecīgās valsts apraides sistēmai piemērotākos un efektīvākos kontroles mehānismus, ņemot vērā arī nepieciešamību nodrošināt saskaņotību ar pastāvošajiem sabiedrisko pakalpojumu uzdevuma izpildes uzraudzības mehānismiem.
78. Šie kontroles mehānismi būs efektīvi tikai tad, ja tos regulāri – vēlams katru gadu – īsteno ārēja, no sabiedriskās raidorganizācijas neatkarīga struktūra. EBTA valstīm ir jāpanāk efektīvu pasākumu ieviešana, lai atgūtu pārmērīgo kompensāciju, kas pārsniedz 6.5. iedaļas noteikumus paredzēto, un šķērssubsīdijas.

79. Sabiedrisko raidorganizāciju finansiālā situācija ir padziļināti jāpārskata katra finansēšanas perioda beigās, kā paredzēts dalībvalstu apraides sistēmās, vai, ja tāda nav, pēc perioda, kurš parasti nedrīkst būt ilgāks par četriem gadiem. Visas finansēšanas perioda vai, kā minēts iepriekš, līdzvērtīga perioda beigās esošās "sabiedrisko pakalpojumu rezerves" tiek ņemtas vērā, lai aprēķinātu sabiedriskās raidorganizācijas finansiālās vajadzības nākamajam periodam. Ja sabiedrisko pakalpojumu rezervju apjoms regulāri pārsniedz 10 % no raidorganizācijas gada izmaksām, EBTA valstis pārskata, vai finansējuma līmenis ir pielāgots sabiedriskās raidorganizācijas faktiskajām finanšu vajadzībām.

6.7. Sabiedriskās apraides pakalpojumu dažādošana

80. Pēdējos gados audiovizuālo pakalpojumu tirgos ir notikušas svarīgas izmaiņas, kuru rezultātā pastāvīgi tiek attīstīts un dažādots apraides piedāvājums. Tas izvirzīja jaunus jautājumus par valsts atbalsta noteikumu piemērošanu audiovizuālajiem pakalpojumiem, kuri pārsniedz apraides darbību tradicionālā nozīmē.
81. Šajā saistībā Iestāde uzskata, ka, lai sniegtu labumu sabiedrībai, sabiedriskajām raidorganizācijām jāspēj tehnoloģiski neitrālā veidā izmantot iespējas, ko piedāvā digitalizācija un izplatīšanas platformu dažādība. Lai nodrošinātu sabiedrisko raidorganizāciju pamatfunkciju izpildi jaunajā digitālajā vidē, sabiedriskās raidorganizācijas var izmantot

⁽⁴⁶⁾ Šis nosacījums, protams, neliedz sabiedriskajām raidorganizācijām gūt peļņu no komercdarbības, sniedzot pakalpojumus, kuri neietilpst sabiedrisko pakalpojumu uzdevumā.

⁽⁴⁷⁾ Pamatojums šādām īpašām rezervēm var būt lieli ieguldījumi tehnoloģijās (piemēram, digitalizācijā), kas paredzēti konkrētā laika brīdī un ir vajadzīgi sabiedrisko pakalpojumu uzdevuma izpildei; kā arī vērienīgi pārstrukturēšanas pasākumi, bez kuriem skaidri noteiktā periodā nav iespējams turpināt sabiedriskās raidorganizācijas darbību.

valsts atbalstu audiovizuālo pakalpojumu sniegšanai ar jauno izplatīšanas platformu palīdzību, rūpējoties par sabiedrību kopumā, kā arī par īpašu interešu apmierināšanu, ja tie attiecīgajā sabiedrībā risina tās pašas demokrātiskās, sociālās un kultūras vajadzības un ja tiem nav nesamērīgas ietekmes uz tirgu, kas nav saistāma ar sabiedrisko pakalpojumu uzdevuma izpildi.

82. Līdztekus apraides tirgu straujai attīstībai pārmaiņas notiek arī raidorganizāciju uzņēmējdarbības modeļos. Pildot sabiedrisko pakalpojumu uzdevumu, raidorganizācijas aizvien vairāk pievēršas jauniem finansējuma avotiem, piemēram, tiešsaistes reklāmai vai pakalpojumu sniegšanai par maksu (tā sauktie maksas pakalpojumi, piemēram, maksas piekļuve arhīviem, īpašu interešu TV kanāli par atsevišķu programmaksu, piekļuve mobilajiem pakalpojumiem par vienreizēju samaksu, TV programmu pieejamība ierakstā par maksu, satura lejupielādēšana tiešsaistē par maksu u. c.). Iegūto atlīdzību par maksas pakalpojumiem raidorganizācijas var saistīt, piemēram, ar izplatīšanas tīkla maksu vai autoratlīdzības maksājumiem (piemēram, ja mobilo platformu pakalpojumus sniedz par maksu vai ja tiek maksāts par mobilo izplatīšanu).
83. Lai gan sabiedriskās apraides pakalpojumi tradicionāli ir bijuši ētera bezmaksas pakalpojumi, Komisija uzskata, ka tiešas atlīdzības elements minētajos pakalpojumos – lai gan tas ietekmē skatītāju piekļuvi⁽⁴⁸⁾ – ne vienmēr nozīmē, ka šie pakalpojumi nepārprotami neietilpst sabiedrisko pakalpojumu uzdevumā, ar nosacījumu, ka maksas elements neietekmē sabiedriskā pakalpojuma būtību attiecībā uz pilsoņu sociālo, demokrātisko un kultūras vajadzību nodrošināšanu, kas skaidri nodala sabiedrisko pakalpojumus no tīri komerciālas darbības⁽⁴⁹⁾. Atlīdzības elements ir viens no aspektiem, kas jāņem vērā, lemjot par šādu pakalpojumu iekļaušanu sabiedrisko pakalpojumu uzdevumā, jo tas var ietekmēt gan piedāvātā pakalpojuma universālumu un vispārīgo būtību, gan arī ietekmi uz tirgu. Ja attiecīgais pakalpojums, kurā ietverts maksas elements, apmierina sabiedrības konkrētās sociālās, demokrātiskās un kultūras vajadzības, neradot nesamērīgus konkurences un pārrobežu tirdzniecības traucējumus, EBTA valstis var uzticēt sabiedriskajām raidorganizācijām piedāvāt minēto pakalpojumu kā daļu no to sabiedrisko pakalpojumu uzdevuma.
84. Kā minēts iepriekš, sabiedriskās raidorganizācijas var izmantot valsts atbalstu, lai izplatītu visu veidu audiovizuālo mediju pakalpojumus, izmantojot jebkuru platformu, ja tiek ievērotas EEZ līguma 59. panta 2. punkta būtiskās prasības. Šajā nolūkā EBTA valstis, izmantojot iepriekšējās vērtēšanas procedūru, kas balstīta uz atklātu sabiedrisku apspriešanu, novērtē, vai būtiski jauni pakalpojumi, ko plāno sabiedriskās raidorganizācijas, atbilst EEZ līguma 59. panta 2. punkta prasībām, t. i., vai tie apmierina sabiedrības demokrātiskās, sociālās un kultūras vajadzības, pienācīgi ņemot vērā to iespējamo ietekmi uz tirdzniecības nosacījumiem un konkurenci.
85. Ņemot vērā apraides tirgus īpatnības un attīstību, kā arī sabiedriskās raidorganizācijas patlaban piedāvāto pakalpojumu spektru, EBTA valstu ziņā ir izlemt, kas ir uzskatāms par “būtiski jaunu pakalpojumu”. Tas, vai darbība ir “jauna”, cita starpā var būt atkarīgs no pakalpojuma satura, kā arī no patēriņa režīma⁽⁵⁰⁾. Par pakalpojuma “būtisko” raksturu var spriest, piemēram, ņemot vērā tā izstrādei nepieciešamos finanšu līdzekļus un gaidāmo ietekmi uz pieprasījumu. Pašreizējo pakalpojumu būtiski pārveidojumi ir vērtējami tādā pašā veidā kā būtiski jauni pakalpojumi.
86. EBTA valstu kompetencē ir izvēlēties vispiemērotāko mehānismu, lai nodrošinātu audiovizuālo pakalpojumu atbilstību EEZ līguma 59. panta 2. punkta būtiskajiem nosacījumiem, ņemot vērā valsts apraides sistēmu īpatnības un vajadzību aizsargāt sabiedrisko raidorganizāciju redakcionālo neatkarību.
87. Pārredzamības interesēs un nolūkā iegūt visu attiecīgo informāciju, kas vajadzīga līdzsvarota lēmuma pieņemšanai, ieinteresētajām personām ir iespēja atklātā apspriešanās paust savu viedokli par iecerēto būtiski jauno pakalpojumu. Apspriešanās iznākumam, tās vērtējumam, kā arī lēmuma pamatojumam ir jābūt publiski pieejamam.

⁽⁴⁸⁾ Kā Eiropas Padome noteica ieteikumā par sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu pakalpojumu uzdevumu informācijas sabiedrībā “(..) dalībvalstis var apsvērt finansējuma papildu risinājumus, pievēršot pienācīgu uzmanību jautājumiem, kas saistīti ar tirgu un konkurenci. Īpaši jaunu personalizētu pakalpojumu gadījumā dalībvalstis var apsvērt iespēju ļaut sabiedriskajiem plašsaziņas līdzekļiem iekasēt maksu (..). Tomēr neviens no šiem risinājumiem nedrīkst apdraudēt sabiedrisko pakalpojumu plašsaziņas līdzekļu universāluma principu vai radīt diskrimināciju starp dažādām sabiedrības grupām (..). Izstrādājot jaunas finansēšanas sistēmas, dalībvalstīm ir jāpievērš pienācīga uzmanība tā satura būtībai, ko sniedz sabiedrības interesēs un kopējās interesēs.”

⁽⁴⁹⁾ Piemēram, Iestāde uzskata, ka tiešas maksas pieprasīšana no lietotājiem par specializēta maksas satura piedāvājuma nodrošināšanu parasti būtu kvalificējama kā komercdarbība. No otras puses, Iestāde, piemēram, uzskata, ka nepārprotamas maksas iekasēšana par līdzsvarotu un dažādotu programmu apraidi, izmantojot tādas jaunas platformas kā mobilās iekārtas, nepārvērstu piedāvājumu par komercdarbību.

⁽⁵⁰⁾ Piemēram, Iestāde uzskata, ka dažus tādus lineārās apraides veidus kā televīzijas vakara ziņu vienlaicīga pārraide, izmantojot citas platformas (piemēram, internets, mobilās ierīces), šīs nodaļas nolūkā nevar uzskatīt par “jauniem”. EBTA valstīm jānosaka, vai citi sabiedriskās apraides organizāciju programmu retranslācijas veidi ir kvalificējami kā būtiski jauni pakalpojumi, ņemot vērā attiecīgo pakalpojumu īpatnības un pazīmes.

88. Lai nodrošinātu, ka būtiski jaunu audiovizuālo pakalpojumu finansēšana no valsts līdzekļiem nerada tirdzniecības un konkurences traucējumus tiktāl, ka tas būtu pretrunā kopējām interesēm, EBTA valstis, balstoties uz atklātās apspriešanas iznākumu, izvērtē jaunā pakalpojuma vispārīgo ietekmi uz tirgu, salīdzinot tādu situāciju, kad plānotais jaunais piedāvājums ir ieviests, ar tādu, kad tas nav ieviests. Vērtējot ietekmi uz tirgu, būtiskie aspekti ietver, piemēram, līdzīgu vai aizvietojamu piedāvājumu esību, redakcionālu konkurenci, tirgus struktūru, sabiedriskās raidorganizācijas vietu tirgū, konkurences līmeni un iespējamo ietekmi uz privātām iniciatīvām. Šī ietekme ir jālīdzsvaro ar vērtību, ko attiecīgie pakalpojumi dod sabiedrībai. Gadījumā, ja ietekme uz tirgu ir pārsvarā negatīva, valsts finansējumu audiovizuālajiem pakalpojumiem varētu uzskatīt par samērīgu vienīgi tad, ja tas pamatots ar pievienoto vērtību tādā nozīmē, ka tas apmierina sabiedrības sociālās, demokrātiskās un kultūras vajadzības⁽⁵¹⁾, ņemot vērā arī sabiedrisko pakalpojumu pašreizējo vispārīgo piedāvājumu.
89. Šāds vērtējums būs objektīvs vienīgi tad, ja to veic struktūra, kura ir faktiski neatkarīga no sabiedriskās raidorganizācijas vadības – arī attiecībā uz tās locekļu iecelšanu un atbrīvošanu –, un ja tai ir pietiekami resursi un līdzekļi tās pienākumu izpildei. EBTA valstīm ir iespēja izveidot procedūru, kura ir samērīga ar tirgus lielumu un sabiedriskās raidorganizācijas vietu tirgū.
90. Iepriekš izklāstītie apsvērumi neliedz sabiedriskajām raidorganizācijām pārbaudīt jaunus, inovatīvus pakalpojumus (piemēram, eksperimentālu projektu veidā) ierobežotā apjomā (piemēram, attiecībā uz laiku un auditoriju) un ar mērķi vākt informāciju par iecerētā pakalpojuma īstenojamību un pievienoto vērtību, ciktāl šādā izmēģinājuma stadijā netiek ieviests pilnvērtīgs būtiski jauns audiovizuālais pakalpojums.
91. Iestāde uzskata, ka minētais vērtējums, kas veikts valstu līmenī, palīdzēs nodrošināt atbilstību EEZ valsts atbalsta noteikumiem. Tas neskar Iestādes un Komisijas kompetenci pārbaudīt, vai EBTA valstis ievēro EEZ līguma noteikumus, un tās tiesības vajadzības gadījumā rīkoties, arī pamatojoties uz sūdzībām vai pēc savas iniciatīvas.
- 6.8. *Proporcionalitāte un darbība tirgū*
92. Saskaņā ar EEZ līguma 59. panta 2. punktu sabiedriskās raidorganizācijas neiesaistās tādās darbībās, kas var radīt nesamērīgus konkurences traucējumus un nav nepieciešamas sabiedrisko pakalpojumu uzdevuma izpildei. Piemēram, maksas satura iegādi raidorganizāciju sabiedrisko pakalpojumu uzdevuma ietvaros parasti uzskata par likumīgu. Tomēr rastos nesamērīgi tirgus traucējumi gadījumā, ja sabiedriskās raidorganizācijas paturētu neizmantotas ekskluzīvās maksas satura tiesības, pārredzamā veidā un savlaicīgi nepiedāvājot apakšlicences. Tādēļ Iestāde aicina EBTA valstis nodrošināt, lai sabiedriskās raidorganizācijas ievērotu proporcionalitātes principu arī attiecībā uz maksas satura pārraidīšanas tiesību iegādi, un paredzēt noteikumus apakšlicenču izsniegšanai attiecībā uz sabiedrisko raidorganizāciju neizmantojamām ekskluzīvajām maksas satura pārraidīšanas tiesībām.
93. Veicot komercdarbību, sabiedriskajām raidorganizācijām ir jāievēro tirgus principi, un, darbojoties ar komerciālu meitasuzņēmumu starpniecību, attiecībās ar tiem jāievēro nesaistītu uzņēmumu darījumu princips. EBTA valstis nodrošina, lai sabiedriskās raidorganizācijas ievērotu nesaistīto uzņēmumu darījumu principu, savus komerciālos ieguldījumus veiktu saskaņā ar tirgus ekonomikas ieguldītāja principu un neiesaistītos darbībās, kas vērstas pret to konkurentiem un apdraud konkurenci, balstoties uz saņemto valsts finansējumu.
94. Pret konkurenci vērstas darbības piemērs ir cenu samazināšana. Sabiedriskajai raidorganizācijai var būt kārdinājums pazemināt reklāmas vai citu komerciālo pakalpojumu (piemēram, komerciālu maksas pakalpojumu) cenas līdz līmenim, kas ir zemāks par līmeni, ko pamatoti varētu uzskatīt par atbilstošu tirgum, lai tādējādi samazinātu konkurentu ieņēmumus, ņemot vērā to, ka ieņēmumu samazināšanos sedz valsts kompensācija. Šādu rīcību nevar uzskatīt par raksturīgu sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas uzdevumam, kas uzticēts raidorganizācijai, un jebkurā gadījumā tā ietekmētu tirdzniecības nosacījumus un konkurenci Eiropas Ekonomikas zonā tādā mērā, ka tas būtu pretrunā vispārējām interesēm, tādējādi pārkāpjot EEZ līguma 59. panta 2. punktu.
95. Ņemot vērā atšķirības tirgus situācijās, tas, vai sabiedriskās raidorganizācijas ievēro tirgus principus, īpaši jautājums par to, vai sabiedriskās raidorganizācijas ir samazinājušas savu komerciālo piedāvājumu cenas un vai tās ievēro proporcionalitātes principu attiecībā uz maksas programmu pārraidīšanas tiesību iegūšanu⁽⁵²⁾, ir jāvērtē katrā gadījumā atsevišķi, ņemot vērā tirgus un konkrētā pakalpojuma īpatnības.

⁽⁵¹⁾ Skatīt arī 40. zemsvītras piezīmi par PVTN pamatojumu.

⁽⁵²⁾ Piemēram, viens no attiecīgajiem jautājumiem varētu būt apsvērt, vai sabiedriskās raidorganizācijas pastāvīgi pārsola, lai iegūtu maksas programmu pārraidīšanas tiesības, pārsniedzot sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pilnvaru vajadzības, kā rezultātā rodas nesamērīgi kropļojumi tirgū.

96. Iestāde uzskata, ka pirmām kārtām valsts iestāžu ziņā ir izvērtēt, vai sabiedriskās raidorganizācijas ievēro tirgus principus. Šajā nolūkā EBTA valstīm ir jāizveido piemēroti mehānismi, kas valsts līmenī ļauj efektīvi izvērtēt visas iespējamās sūdzības.
97. Neatkarīgi no iepriekšējā punktā minētā vajadzības gadījumā Iestāde var veikt pasākumus, pamatojoties uz EEZ līguma 53., 54., 59. un 61. pantu.
- 7. Piemērošana laikā**
98. Šo nodaļu Iestāde piemēros no tās pieņemšanas dienas. Tā aizstās iepriekšējo nodaļu Iestādes Valsts atbalsta pamatnostādņēs par valsts atbalsta noteikumu piemērošanu sabiedriskajai apraidei.
99. Saskaņā ar nodaļu par noteikumiem, kas piemērojami nelikumīga valsts atbalsta novērtēšanai ⁽⁵³⁾, Iestāde tāda atbalsta gadījumā, par kuru nav paziņots, piemēros:
- a) šo nodaļu, ja atbalsts ir piešķirts pēc tā publicēšanas;
 - b) visos pārējos gadījumos – iepriekšējo nodaļu par valsts atbalsta noteikumu piemērošanu sabiedriskajai apraidei, kas pieņemta 2004. gada 23. aprīlī.

⁽⁵³⁾ Kas pieņemts saskaņā ar EBTA Uzraudzības iestādes 2007. gada 3. maija Lēmumu Nr. 154/07/COL, ar ko sešdesmit trešo reizi groza procesuālos un materiālos noteikumus valsts atbalsta jomā, atjauninot un iekļaujot jaunu nodaļu par noteikumiem, kas piemērojami nelikumīgam valsts atbalstam (OV L 73, 19.3.2009., 23. lpp., un EEZ papildinājumu Nr. 15, 19.3.2009., 1. lpp.), kas pieejams Iestādes tīmekļa vietnē: <http://www.eftasurv.int/?1=1&showLinkID=15643&1=1>.